

Отговорност за вреди при транспониране на Директива (ЕС)2019/1937

Адв. Михаил Бояджиев, САК

I. ОБХВАТ

Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета (ДИРЕКТИВАТА) относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза въвежда общи минимални стандарти, с които се гарантира ефективна защита на лицата, сигнализиращи за нередности.

Държавите членки следва да могат да въведат или запазят по-благоприятни разпоредби по отношение на сигнализиращото лице, при условие че тези разпоредби не са в противоречие с мерките за защита на засегнатите лица.

Транспонирането на настоящата директива със Закона за защита на лицата подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения (ЗЗЛПСПОИН) при никакви обстоятелства не следва да предоставя основания за намаляване на равнището на защита, което вече се предоставя на сигнализиращите лица съгласно националното право в областите на нейното приложение.

II. СУБЕКТИ

„Сигнализиращо лице“ означава физическо лице, което подава сигнал или публично оповестява информация за нарушения, получена в контекста на свързаните с неговата работа дейности (чл.5, ал.2 ЗЗЛПСПОИН), както и "Лица, свързани със сигнализиращото лице" са трети лица, които могат да бъдат подложени на репресивни ответни действия в работен контекст, като колеги или роднини без ограничение в степените; (параграф 1, т.9 от ДР на ЗЗЛПСПОИН), които му помагат (чл.5, ал.4, т.2 ЗЗЛПСПОИН) вкл.и юридически лица, в които сигнализиращото лице притежава дялово участие, за които работи или с които е свързано по друг начин в работен контекст. (чл.5, ал.4, т.3 от ЗЗЛПСПОИН);

Лице, подаващо сигнал за нарушения чрез вътрешен или външен канал по смисъла на този закон, има право на защита, при условие че е имало основателна причина (информация за имената на лицето, конкретни данни за твърдяното нарушение или реална опасност такова да бъде извършена, както и мястото и периода на извършването му) да счита, че подадената информация за нарушението в сигнала е била вярна към момента на подаването ѝ и че тази информация попада в обхвата на [чл. 3](#) и е подало сигнал; (Чл. 6 от ЗЗЛПСПОИН);

„Засегнато лице“ означава физическо или юридическо лице, което се посочва при подаването на сигнала или при публичното оповестяване на информация като лице, на което се приписва нарушението или с което това лице е свързано; (параграф 1, т.5 от ДР на ЗЗЛПСПОИН)

III. ВРЕДИ

Вредите, претърпени от лицата, посочени в член 4, в съответствие с националното право. (Чл.21, т.8 от Директивата)

Понесена вреда в резултат на съзнателно подаване или публично оповестяване на невярна информация. (Чл.23, ал.2 от Директивата)

Оповестяването на неверяна информация засяга репутационните права на юридическото лице, т.е. има право на обезщетение и за неумиществени вреди.

IV. ОБЕЗЩЕТЯВАНЕ

В случай на нарушение на забрана по чл. 33 сигнализиращото лице има право на обезщетение за претърпените имуществени и неимуществени вреди. (Чл. 34. от ЗЗЛПСПОИН)

Засегнатото лице има право на обезщетение за всички имуществени и неимуществени вреди, когато е установено, че лицето по чл. 5 съзнателно е подало сигнал с невярна информация или публично е оповестило невярна информация, както и когато според обстоятелствата е било длъжно да предположи, че информацията е невярна. (Чл. 39. (2) от ЗЗЛПСПОИН)

V. ОТГОВОРНОСТ

Сигнализиращото лице носи отговорност при установено съзнателно подаване или оповестяване на публично невярна информация. (Чл.23, ал.2, изр.1 от Директивата)

Сигнализиращото лице носи отговорност съгласно българското законодателство и правото на Съюза за действие или бездействие, което не е свързано с подаването на сигнала или не е необходимо за разкриване на нарушението. (Чл. 40. (1) от ЗЗЛПСПОИН) (чл.21, т.4 от Директивата)

Отговорност и санкции носят физически или юридически лица, които:

- Възпрепятстване или опит за възпрепятстване на подаването на сигнал;
- Предприема на ответни мерки с цел отмъщение срещу лицата, посочени в член 4;
- Инициране образуването на злонамерени производства срещу лицата, посочени в член 4;
- Нарушават задължението за запазване на поверителността на данните за самоличността на сигнализиращите лица, както е посочено в член 16. (чл.23, ал.1 от Директивата)

V.1. ОГРАНИЧАВАНЕ НА ОТГОВОРНОСТТА

Не се счита, че нарушават което и да било ограничение за оповестяване на информация и не носят каквато и да било отговорност, при наличие на основателни причини да считат, че подаването на сигнал или публичното оповестяване на информацията е било необходимо за разкриването на нарушение съгласно настоящата директива; (чл.21, т.2 от Директивата в р. чл.6, ал.1 т.1 от ЗЗЛПСПОИН)

Придобиване на информация само когато това представлява престъпление, носят наказателна отговорност по националното законодателство; (чл.21, т.3 от Директивата)

В съдебни производства, включително за клевета, нарушаване на авторски права, нарушаване на тайна, нарушаване на правилата за защита на данните, разкриване на търговска тайна (законно съгласно условията на член 3, параграф 2 от Директива (ЕС) 2016/943) или искания за обезщетение, основани на частно, публично или колективно трудово право, лицата, посочени в член 4, не носят никаква отговорност за подаването на сигнали или публичните оповестявания съгласно настоящата директива. (Чл.21, т.7 от Директивата)

VI. ПРЕЗУМПЦИИ И ДОКАЗАТЕЛСТВЕНА ТЕЖЕСТ

При производство пред съд или друг орган, свързано с вреди, понесени от сигнализиращото лице, и при условие че това лице докаже, че е подало сигнал или е направило публично оповестяване и е претърпяло вреда, се счита, че вредата е причинена с цел отмъщение за сигнала или за публичното оповестяване. В тези случаи предприелото вредоносна мярка лице трябва да докаже, че тази мярка е била основана на надлежно обосновани причини. (Чл.21, т.5 от Директивата)

Вреди, причинени на сигнализиращото лице във връзка с подадения от него сигнал или публично оповестената информация, се считат за причинени умишлено до доказване на противното. (законът не разграничава вида умисъл директен или евентуален, като последното би затруднило доказването с оглед установявен на знание относно вредонските резултати на причинителя) (чл. 37. от ЗЗЛПСПОИН)

Ттежестта на доказване трябва да се прехвърли към лицето, което е предприело увреждащото действие, като от него следва да се изиска да докаже, че предприетите действия не са свързани по какъвто и да е начин с подаването на сигнала или публичното оповестяване, (рецитал 93 от Директивата)

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Защита на правата на физическите лица в случай на неправилно транспониране или липса на транспониране на директивите се гарантират от държавите членки, в съответствие с Хартата на основните права на ЕС.

Искът за имуществена отговорност на държавата се отнася и до нарушения на правото на ЕС, извършени от административните или съдебни органи на страната-членка при транспониране на директиви. Съдът на ЕС с решението „Frankovich“ е изработил следните критерии по отношение на основателността на този иск:

- нарушената норма от правото на ЕС трябва да дава на засегнатото лице субективни права;
- нарушението следва да е достатъчно квалифицирано;
- между нарушението и вредата следва да съществува непосредствена причинно-следствена връзка.

Решение № 14/15 февруари 2021 г., по гр.д. № 5165 по описа за 2016 година на ВКС

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Българското право не съдържа обща клауза за деликтна отговорност при умишлено причиняване на вреди – *actio de dolo*, а то се извежда в поредица от специални разпоредби се въвеждат чл.21, ал.2 от ЗЗД, чл.3 от ГПК, чл.10 от ЗСч. И др. като чл. 8, ал. 1 и ал. 3 ЗЗТТ, като ал. 3, ЗООС, ЗППЦК и др. съдържащи презумпция за установяване на знание

Директивата въвежда състави предвиждащи специални деликтни извъндоговорна отговорности, предполагащи наличие на вина – директен умисъл (съзнателно) и без засягане на обекта на чужди абсолютни права, т.е. при липса на противоположен резултат. Оповестяването на неверяна информация засяга репутационните права на юридическото лице, т.е. има право на обезщетение и за неумищствени вреди.

На основание чл. 45, ал. 1 ЗЗД могат да бъдат обезщетявани вреди, претърпени от трети – косвено увредени лица, чиито вреди са последица от противоположния резултат – засягането на блага, защитени като обекти на абсолютни субективни права на пряко увредения, без да са засегнати техни такива блага, което отчасти днес се разглежда като „чиста икономическа загуба“ – *pure economic loss*.

VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Държавите членки предоставят на Комисията цялата налична информация относно изпълнението и прилагането на настоящата директива. Въз основа на представената информация Комисията представя до 17 декември 2023 г. доклад пред Европейския парламент и Съвета относно изпълнението и прилагането на настоящата директива.

До 17 декември 2025 г. Комисията, като взема предвид своя доклад, представен съгласно параграф 1, и статистическите данни на държавите членки, представени съгласно параграф 2, представя пред Европейския парламент и Съвета доклад за оценка на въздействието на националното право, с което се транспонира настоящата директива. В доклада се оценява начинът, по който функционира настоящата директива, и се разглежда необходимостта от допълнителни мерки, включително, когато е целесъобразно, от изменения с оглед разширяването на обхвата на настоящата директива и до други актове или области на Съюза, по-специално подобряването на работната среда с цел защита на здравето и безопасността и условията на труд на работниците